

Moja własna NGO - jak ją założyć i o czym pamiętać?

r. pr. Justyna Bartnik

Anna Lipiec

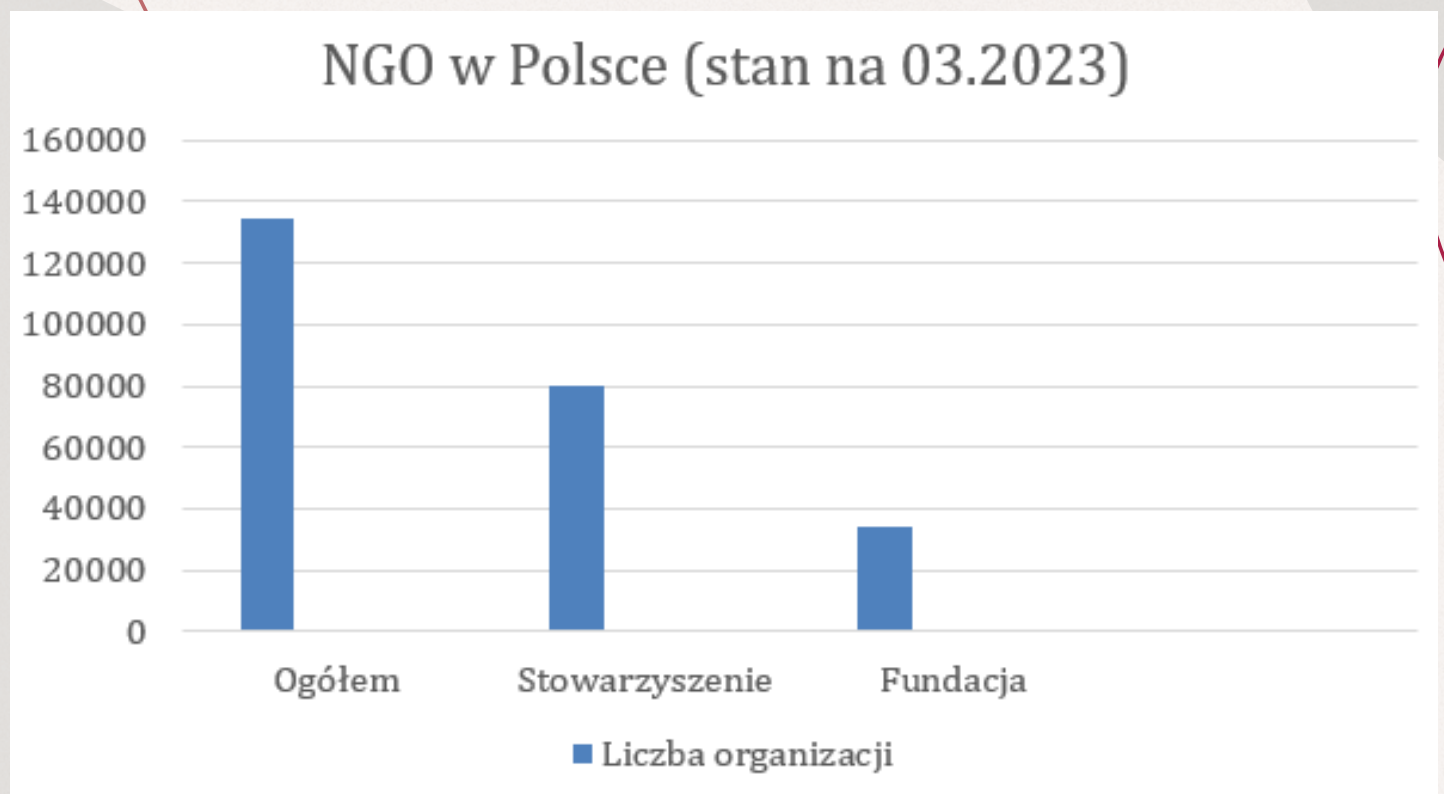
Warszawa, czerwiec 2023 r.

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	3
Słownik najważniejszych pojęć	5
Istotne akty prawne	8
Forma prawna NGO - która jest dla Ciebie lepsza?	10
Statut – co powinien zawierać?	13
Organy – jak je powołać i jakie są ich kompetencje?	15
Źródła finansowania organizacji pozarządowej - jak znaleźć środki na działalność NGO?	20
Rejestracja NGO – czy, gdzie i jak dokonać rejestracji organizacji pozarządowej?	23
Prowadzenie działalności gospodarczej przez NGO – czy jest dopuszczalne i jakie są wymogi?	26
Status organizacji pożytku publicznego	29
Udział organizacji pozarządowych w postępowaniach – jaka jest rola NGO?	33
Zgłoszenie beneficjentów rzeczywistych przez NGO – jak i kiedy należy dokonać zgłoszenia?	40
Likwidacja organizacji – jak ją przeprowadzić?	43
Informacje o autorkach i podziękowania	45

Wstęp

Przychodzimy do Was z poradnikiem dotyczącym zakładania organizacji pozarządowych w Polsce. W marcu 2023 r., według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, zarejestrowanych było w Polsce 134 tys. organizacji pozarządowych, w tym prawie 80 tys. stowarzyszeń oraz 34 tys. fundacji. W rzeczywistości liczba ta jest jednak większa, gdyż nie wszystkie organizacje mają obowiązek rejestrowania się w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Źródło: Ministerstwo Sprawiedliwości, Sprawozdania o stanie Krajowego Rejestru Sądowego

Zauważając, że co roku w naszym kraju przybywa NGO zajmujących się różnorodnymi problemami i temat ten jest bardzo żywy w środowisku młodzieżowym, postanowiliśmy stworzyć to opracowanie i dedykować go właśnie przede wszystkim do młodych osób. Mamy nadzieję, że ten poradnik pomoże Wam w założeniu swojego NGO od strony prawnej, a przede wszystkim w łatwy sposób wytłumaczy, jak w praktyce funkcjonuje tzw. trzeci sektor i przed jakimi wyzwaniami stoją osoby się w niego angażujące. Wierzymy, że poradnik przybliży Wam wszystkie nieznane dotychczas kwestie i pomoże w rozpoczęciu swojej przygody w sektorze pozarządowym.

Zapraszamy do lektury 😊

Słownik najważniejszych pojęć

Działalność statutowa - działania zgodne z celami określonymi w statucie i sposobami ich realizacji. Działalność ta nie może być nakierowana na osiągnięcie zysku.

Fundacja – jedna z form prawnych prowadzenia organizacji pozarządowej, która jest tworzona w ściśle określonym celu zgodnym z ustawą i działa m.in. w oparciu o majątek przekazany przez jej założyciela.

Fundator – podmiot zakładający fundację, może to być osoba fizyczna albo prawna.

Fundraising - zaplanowany proces pozyskiwania funduszy poprzez szukanie potencjalnych darczyńców w celu wsparcia określonych działań organizacji.

Grant - rodzaj dotacji przyznany na realizację projektu społecznego.

Komisja rewizyjna - organ kontroli wewnątrz organizacji.

KRS - Krajowy Rejestr Sądowy, rejestr publiczny prowadzony przez sądy rejonowe, obejmujący m.in. podstawowe informacje o większości organizacji pozarządowych.

Organizacja pozarządowa - (NGO, non governmental organisation) - każdy podmiot prawny, który nie jest związany z władzą publiczną oraz którego działalność nie jest nastawiona na zysk.

Organizacja Pożytku Publicznego (OPP) - organizacja pozarządowa, która spełniła określone ustawą wymogi i której status został potwierdzony przez sąd rejestrowy, dokonaniem odpowiedniego wpisu w Krajowym Rejestrze Sądowym

Statut - podstawowy i często obligatoryjny dokument określający zadania, strukturę organizacyjną oraz sposób i zakres działalności danej organizacji pozarządowej.

Stowarzyszenie - jedna z form prawnych prowadzenia organizacji pozarządowej, która jest dobrowolnym i trwałym zrzeszeniem osób fizycznych powołanym w celach niezarobkowych.

Trzeci sektor - obejmuje wszystkie formy działalności społecznej, które znajdują się pomiędzy administracją publiczną a podmiotami prywatnymi prowadzącymi działalność nakierowaną na zysk, znany jest również jako sektor obywatelski.

Walne zebranie członków - najważniejszy organ stowarzyszenia, którego kompetencje oraz sposób działania powinny zostać określone w statucie stowarzyszenia.

Wolontariat - nieodpłatna ochotnicza praca na rzecz m.in. organizacji pozarządowych.

Istotne akty prawne

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 571) -

Ustawa reguluje m.in. zasady prowadzenia działalności pożytku publicznego przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych oraz sprawowania nad nią nadzoru, a także warunki uzyskiwania przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego. Ustawa reguluje również warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z tych świadczeń.

Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.

2261) - Ustawa reguluje kwestie prawne związane z działalnością stowarzyszeń.

Opisuje m.in. zasady powoływania, funkcjonowania i likwidacji stowarzyszeń.

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 166) – Ustawa opisuje zasady powoływania i funkcjonowania fundacji, a także kwestie ich likwidacji. Wskazuje także cele, dla których fundacje mogą być powoływane oraz definiuje organy sprawujące kontrole nad działaniem fundacji w Polsce.

Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 685. - Rozdział 3 tej ustawy reguluje kwestie dotyczące rejestrowania organizacji pozarządowych w Krajowym Rejestrze Sądowym. Ponadto ustawa określa m.in. sposób składania wniosków o wpis oraz zmianę danych, zakres wymaganych dokumentów, które powinny być dołączone do wniosku, a także zakres informacji ujawnianych w Krajowym Rejestrze Sądowym.

Forma prawna NGO - która jest dla Ciebie lepsza?

Najczęściej spotykanymi formami prawnymi NGO w Polsce są stowarzyszenia (rejestrowe) oraz fundacje.

Jednak czym się one różnią?
Jak zdecydować, który rodzaj organizacji pozarządowej będzie lepiej reprezentował Twoją misję?

Stowarzyszenie i fundacja to dwie najczęściej wybierane formy prawne NGO

Najprostszy podział jest taki - jeśli masz środki finansowe, załóż fundację. Jeśli masz wielu znajomych, a brakuje Ci pieniędzy, załóż stowarzyszenie.

Szczegółowe różnice pomiędzy obiema formami zostały zaprezentowane poniżej.

	Fundacja	Stowarzyszenie rejestrowe
Założyciel	<ul style="list-style-type: none"> ● Fundatorem, czyli osobą zakładającą fundację, może być każda pełnoletnia osoba fizyczna, zarówno obywatel polski, jak i cudzoziemiec, ale także osoba prawna, czyli na przykład spółka albo szkoła wyższa; ● Do założenia fundacji wystarczy jedna osoba. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Należy zebrać co najmniej 7 osób fizycznych które są pełnoletnie, posiadają polskie obywatelstwo (ewentualnie są cudzoziemcami; zamieszkującymi w Polsce) i pełnię praw publicznych ● Osoby prawne mogą być jedynie członkami wspierającymi.
Majątek	<ul style="list-style-type: none"> ● Aby założyć fundację fundator winien określić wysokość funduszu założycielskiego (majątku przeznaczonego na realizację celów fundacji) – ustawa nie precyzuje jego kwoty, za wyjątkiem przypadku prowadzenia działalności gospodarczej, dla której fundusz powinien wynosić min. 1000 zł; ● Środki na fundusz muszą być przekazane przez fundatora i mogą to być pieniądze, papiery wartościowe, nieruchomości czy też rzeczy ruchome. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Założenie stowarzyszenia nie wymaga wniesienia środków finansowych przy jego zakładaniu.

<p>Organy</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Fundator nie musi pełnić w fundacji żadnej funkcji i jego rola może ograniczać się wyłącznie do utworzenia fundacji; ● W fundacji musi zostać powołany zarząd. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Najważniejszym organem jest walne zebranie członków (ewentualnie zebranie delegatów) ● Dodatkowo w stowarzyszeniu musi zostać powołany zarząd i organ kontroli wewnętrznej, którym najczęściej jest komisja rewizyjna
<p>Cel</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● Fundacja jest zakładana w celu społecznie lub gospodarczo użytecznym, przykładowo takim, jak: ochrona zdrowia, rozwój gospodarki i nauki, oświata i wychowanie, kultura i sztuka, opieka i pomoc społeczna, ochrona środowiska oraz opieka nad zabytkami. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Stowarzyszenie może zostać utworzone w każdym celu, który jest dozwolony przez prawo, co daje dużą dowolność wyboru prowadzonej przez stowarzyszenie działalności.

Statut – co powinien zawierać?

Statut fundacji czy stowarzyszenia powinien określać wiele istotnych kwestii z punktu widzenia funkcjonowania danej organizacji. Niektóre zagadnienia powinny zostać w nim uregulowane obowiązkowo, inne zaś fakultatywnie.

Poniższy wykres przedstawi Wam najważniejsze z nich:

Fundacja

Stowarzyszenie

Dodatkowo:
okoliczności dot. likwidacji, prowadzenie działalności gospodarczej, dodatkowe organy i ich kompetencje, procedura zmiany statutu

Obowiązkowo: nazwa, siedziba, majątek, cele i sposoby ich realizacji, informacje o organach (szczególnie organie zarządzającym), sposób reprezentacji

Obowiązkowo: sposób nabywania i utraty członkostwa, możliwość wynagrodzenia zarządu, sposób uzyskiwania środków finansowych, zasady wprowadzania zmian w statucie, sposób rozwiązania stowarzyszenia

Dodatkowo: działalność gospodarcza, oddziały

Wielokrotnie zdarza się tak, że statut wymaga aktualizacji albo wprowadzenia do niego dodatkowych postanowień. Wówczas pojawia się pytanie, jak należy tego dokonać. W pierwszej więc kolejności należy sięgnąć do treści samego statutu i sprawdzić, czy została w nim opisana procedura jego zmiany, przede wszystkim, czy został wskazany uprawniony do tego organ.

Zmiana statutu

Należy pamiętać, że każda zmiana w statucie musi być zgłoszona do Krajowego Rejestru Sądowego. Sąd rejestrowy każdorazowo bada, czy statut jest zgodny z przepisami prawa i może odmówić zarejestrowania jego zmian.

Organy – jak je powołać i jakie są ich kompetencje?

Każda organizacja pozarządowa powinna mieć właściwych ludzi, którzy będą nią zarządzać, dbać o jej rozwój i czuwać nad właściwym realizowaniem celów statutowych. Z tego też względu w statucie należy określić, jakie organy będzie posiadać dana organizacja, jak należy dokonywać ich wyboru oraz jakie będą ich kompetencje.

Niektóre z organów są obligatoryjne, a inne mogą zostać ustanowione dodatkowo. Poniższe zestawienie pokazuje, jak wygląda to w przypadku fundacji i stowarzyszenia.

	Organy	
	Obligatoryjne	Fakultatywne
Fundacja	Zarząd – musi zostać obowiązkowo ustanowiony w fundacji. Może być jednoosobowy lub kolegialny. Zarząd kieruje działalnością fundacji (administruje jej majątkiem) oraz reprezentuje ją w stosunkach z podmiotami trzecimi (np. zawiera w jej imieniu umowy).	Rada fundacji - organ kontroli wewnętrznej, który weryfikuje pracę zarządu. Jest obowiązkowy przy ubieganiu się o status OPP.
Stowarzyszenie	<ul style="list-style-type: none"> ● Walne zebranie członków – tworzą je co do zasady wszyscy członkowie stowarzyszenia, przy czym w przypadku dużej liczby członków może przekształcić się w zebranie delegatów. Jest to najwyższy organ w strukturze stowarzyszenia, do którego co do zasady należy podejmowanie uchwał. 	

- Zarząd – jest to organ odpowiedzialny za działania stowarzyszenia oraz zarządzanie nim; może być jednoosobowy lub kolegialny.
- Komisja rewizyjna - organ kontroli wewnętrznej, który w stowarzyszeniach jest obligatoryjny, weryfikuje działania zarządu.

Sposób reprezentacji

Kluczowym zagadnieniem dla funkcjonowania organizacji jest także określenie sposobu jej reprezentacji przez organ zarządzający (zarząd). Ma to istotne znaczenie w przypadku, gdy zarząd jest wieloosobowy.

Sposób reprezentacji powinien być określony w statucie, już na etapie tworzenia danej organizacji. To, w jaki sposób zostanie on ustalony jest kwestią indywidualną i w praktyce można spotkać różne rozwiązania.

Przykład nr 1

Rubryka 1 - Organ uprawniony do reprezentacji podmiotu	
1. Nazwa organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu	ZARZĄD FUNDACJI
2. Sposób reprezentacji podmiotu	KAŻDY Z CZŁONKÓW ZARZĄDU JEST UPRAWNIONY DO SAMODZIELNEJ REPREZENTACJI FUNDACJI

Przykład nr 2

Rubryka 1 - Organ uprawniony do reprezentacji podmiotu	
1. Nazwa organu uprawnionego do reprezentowania podmiotu	ZARZĄD FUNDACJI
2. Sposób reprezentacji podmiotu	REPREZENTACJA FUNDACJI JEST DWUOSOBOWA, W TYM PREZES LUB WICEPREZES ZARZĄDU FUNDACJI. W ZAKRESIE CZYNNOŚCI ZWYKŁEGO ZARZĄDU, DO KTÓRYCH NALEŻĄ CZYNNOŚCI KIEROWANIA BIEŻĄCĄ DZIAŁALNOŚCIĄ REPREZENTACJA JEST JEDNOSOBOWA.

Należy także pamiętać o pewnym wyjątku w przypadku stowarzyszeń. Mianowicie, przy zawieraniu umów między stowarzyszeniem a członkiem zarządu (np. umów o pracę) oraz w sporach (najczęściej sądowych) z takim członkiem zarządu, stowarzyszenie jest reprezentowane przez członka organu kontroli wewnętrznej wskazanego w uchwale tego organu lub pełnomocnika powołanego uchwałą walnego zebrania członków (zebrania delegatów). W takich przypadkach w imieniu stowarzyszenia nie może bowiem działać inny członek zarządu.

Może zdarzyć się też tak, że w przypadku jakichś spraw, które są istotne z punktu widzenia działalności danej organizacji pozarządowej, w statucie zostanie przewidziany wymóg uzyskania zgody innego organu na podjęcie określonego działania. Najczęściej będzie dotyczyć to działań samego zarządu, który przed dokonaniem jakiejś czynności (np. sprzedaży składnika majątku fundacji o określonej wartości) będzie zobowiązany uzyskać zgodę Rady Fundacji wyrażoną w formie uchwały. Wprowadzenie takich postanowień do statutu ma przede wszystkim na celu kontrolowanie działań zarządu i czuwanie nad majątkiem organizacji.

Przykład

Do Rady Fundacji należy:

- i) wyrażenie zgody na zbycie lub nabycie aktywów, zaciągnięcie zobowiązania bilansowego lub pozabilansowego, a także ustanowienie jakiegokolwiek obciążenia aktywów Fundacji lub spółek od niej zależnych w drodze jednej lub więcej czynności dokonanych z jednym podmiotem, w okresie do 12 miesięcy, o równowartości przekraczającej 500.000,00 (pięćset tysięcy) złotych lub równowartości tej kwoty w innych walutach.

Źródło: Statut Fundacji POLSAT

Źródła finansowania organizacji pozarządowej - jak znaleźć środki na działalność NGO?

Każda organizacja pozarządowa już na początkowym etapie swojej działalności może spotkać się z problemem finansowania swojej działalności. Co do zasady stowarzyszenia i fundacje mogą korzystać z tych samych źródeł finansowania, ale trzeba zwrócić uwagę na dwa wyjątki. Mianowicie stowarzyszenia mogą dodatkowo uzyskiwać środki finansowe ze składek członkowskich (wpłat dokonywanych przez członków stowarzyszenia).

Z kolei, w przypadku fundacji, koniecznym jest wniesienie funduszu założycielskiego przez fundatora. Ponadto w statucie danej organizacji powinny zostać wskazane sposoby pozyskiwania środków finansowych przez taką organizację.

Wskazanie źródeł finansowania w statucie

Najczęściej spotykane źródła finansowania to:

Odpłatna działalność pożytku publicznego

Informacja o prowadzeniu odpłatnej działalności wraz ze wskazaniem jej zakresu (rodzajów działalności) powinna

- znaleźć się w statucie organizacji. Warto pamiętać, że działalność odpłatna nie przynosi zysku, a ma jedynie pokrywać koszty, które poniosła organizacja w ramach prowadzonych działań.

Zbiórki publiczne

Zbiórki w miejscach publicznych, takich jak np. ulice, sklepy. Dotyczą wyłącznie ofiar w formie darów rzeczowych lub pieniędzy oraz muszą być

- przeprowadzane na zgodny z prawem cel pożytku publicznego. Każdą zbiórkę publiczną spełniającą powyższe warunki należy zgłosić na przeznaczonej do tego platformie.

Darowizny

Są to środki pieniężne lub rzeczy przekazane bezpłatnie przez darczyńcę na rzecz organizacji pozarządowej.

- Darowizna może być przekazana przez osobę fizyczną lub osoby prawne. Organizacja nie musi mieć statusu pożytku publicznego, aby móc otrzymać darowiznę.

Dochody z działalności gospodarczej

Środki pieniężne uzyskane w ramach prowadzonej

- działalności gospodarczej przez organizację pozarządową, które muszą zostać

w całości przeznaczone na realizację celów statutowych.

Dotacje

Bezwrotne wsparcie finansowe otrzymywane przez organizację pozarządową od darczyńców/sponsorów na cele zgodne z jej statutem. Zazwyczaj są przeznaczone na realizację konkretnego projektu/zadania, a po jego wykonaniu należy przedstawić sprawozdanie. Szczególnym rodzajem dotacji są dotacje ze środków publicznych, tj. środków m.in. z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego przeznaczone na finansowanie lub dofinansowanie realizacji zadań publicznych lub inwestycji z nimi związanych.

Rejestracja NGO – czy, gdzie i jak dokonać rejestracji organizacji pozarządowej?

Większość organizacji pozarządowych wymaga ich zarejestrowania w Krajowym Rejestrze Sądowym albo zgłoszenia do odpowiednich ewidencji/rejestrów.

Wpis do Krajowego Rejestru Sądowego

W przypadku stowarzyszeń i fundacji, koniecznym jest wystąpienie ze stosownym wnioskiem o wpis do sądu rejestrowego. Dopiero wtedy bowiem organizacja uzyskuje osobowość prawną.

Wniosek o rejestrację można złożyć w formie papierowej lub online (poprzez Portal Rejestrów Sądowych), przy czym, jeżeli dana organizacja pozarządowa zamierza prowadzić działalność gospodarczą, wówczas wniosek o rejestrację musi być złożony online.

	Dokumenty	Koszty
Fundacja	<ul style="list-style-type: none"> ● Wniosek na urzędowym formularzu (KRS-W20 oraz KRS-WK) lub wypełniany online ● Oświadczenie o ustanowieniu fundacji (akt notarialny) ● Statut ● Uchwała powołująca organy ● Zgoda członków zarządu na powołanie ● Oświadczenie o adresie do doręczeń członków zarządu ● Oświadczenie o wyborze właściwego organu nadzoru (ministra, starosty) ● Potwierdzenie dokonania opłaty za wpis do KRS 	<ul style="list-style-type: none"> ● Fundacje ponoszą koszt rejestracji w KRS w wysokości 250 zł, a jeśli decydują się dodatkowo na działalność gospodarczą – łączny koszt wniesie 600 zł.
Stowarzyszenie	<ul style="list-style-type: none"> ● Wniosek na urzędowym formularzu (KRS-W20 oraz KRS-WK) lub wypełniany online ● Statut ● Protokół z zebrania założycielskiego ● Lista członków założycieli ● Uchwała powołująca organy ● Uchwała o powołaniu stowarzyszenia i przyjęciu statutu ● Oświadczenia o adresie do doręczeń członków zarządu ● Zgoda członków zarządu na powołanie 	<ul style="list-style-type: none"> ● Stowarzyszenia bez działalności gospodarczej nie ponoszą opłat za rejestrację w KRS. Jeśli jednak decydują się na prowadzenie działalności gospodarczej, płacą za wpis do rejestru przedsiębiorców 600 zł.

Po uzyskaniu wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego,
organizacja powinna pamiętać o terminowym:

złożeniu do Urzędu
Skarbowego formularza
NIP-8 z danymi
uzupełniającymi,

dokonaniu zgłoszenia
beneficjentów rzeczywistych
do Centralnego Rejestru
Beneficjentów Rzeczywistych.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez NGO – czy jest dopuszczalne i jakie są wymogi?

Dwa główne wymogi:

- 1) uwzględnienie tej kwestii w statucie (od razu na etapie tworzenia NGO albo np. w ramach późniejszej zmiany statutu) + uchwała władz o rozpoczęciu działalności gospodarczej (w szczególnych przypadkach)
- 2) wpis do rejestru przedsiębiorców.

W przypadku fundacji, na działalność gospodarczą musi zostać przeznaczony fundusz o wartości min. 1000 zł.

Działalność gospodarcza to działalność dodatkowa, która nie może stać się głównym celem NGO.

Wraz z rozpoczęciem działalności gospodarczej, NGO staje się przedsiębiorcą, co oznacza, że podlega tym samym przepisom podatkowym, w szczególności podatkowi dochodowemu od osób prawnych oraz podatkowi VAT, co inni przedsiębiorcy.

Prowadzenie działalności gospodarczej przez NGO to dodatkowe źródło przychodów!

OBYWIAZKI NGO PROWADZĄCEJ DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ:

- Coroczne przygotowywanie i składanie sprawozdań finansowych
- Prowadzenie szczegółowej księgowości - wyodrębnienie przychodów i kosztów działalności gospodarczej
- Konieczność uwzględniania działalności gospodarczej w sprawozdaniu merytorycznym
- Zakaz korzystania z pracy wolontariuszy przy prowadzeniu działalności gospodarczej

Działalność gospodarcza to nie to samo co odpłatna działalność statutowa. Nie mogą być one prowadzone jednocześnie w stosunku do tego samego przedmiotu działalności. Należy uważać, aby odpłatna działalność statutowa nie została uznana za działalność gospodarczą (istnienie odpowiedniej proporcji pomiędzy zyskami a kosztami, odpowiednie wynagrodzenie dla osób fizycznych zatrudnionych przy wykonywaniu odpłatnej działalności statutowej).

Działalność odpłatna NGO to nie to samo co działalność gospodarcza.

Zyski uzyskane z działalności gospodarczej muszą być przeznaczone na wypełnianie celów statutowych organizacji. Nie mogą być przekazane do wypłaty np. założycielom.

Status organizacji pożytku publicznego

Warunki uzyskania statusu OPP

Nie każda organizacja pozarządowa ma status organizacji pożytku publicznego.

- Prowadzenie określonej działalności pożytku publicznego, czyli działalności społecznie użytecznej nieprzerwanie przez co najmniej 2 lata.
- Prowadzenie działalności na rzecz ogółu społeczności lub wyodrębnionej grupy osób znajdujących się w szczególnej sytuacji (np. grupy będącej w szczególnie trudnej sytuacji życiowej w stosunku do reszty społeczeństwa).
- Prowadzenie działalności gospodarczej wyłącznie jako działalności dodatkowej.
- Przeznaczanie nadwyżki przychodów na realizację celów statutowych.

- Posiadanie kolegialnego (składającego się z kilku osób) organu, który będzie nadzorował realizację celów statutowych - musi być on niezależny od organu zarządzającego organizacją, a jego członkowie nie mogą być zatem w żaden sposób powiązani z członkami organu zarządzającego oraz nie mogą być osobami karanymi

- Odpowiednie postanowienia w statucie zabraniające m.in.:

- Udzielania pożyczek oraz zabezpieczania zobowiązań członków któregokolwiek z organów oraz osób trzecich z nimi powiązanych (związek małżeński, pokrewieństwo, stosunek kurateli);

- Przekazywania majątku na rzecz członków organizacji oraz członków organów organizacji i osób z nimi powiązanych, np. bezpłatnie lub na preferencyjnych warunkach;

- Wykorzystywania majątku na rzecz członków organizacji oraz członków organów organizacji i osób z nimi powiązanych, bez odpowiedniego uzasadnienia celami statutowymi;

- Kupowania towarów lub usług od podmiotów, z którymi związani są członkowie organizacji, członkowie organów organizacji i osoby z nimi powiązane, na zasadach nierynkowych.

Odpowiednie postanowienia statutu mają na celu zapewnienie transparentności działań OPP

- Złożenie odpowiedniego wniosku do sądu rejestrowego i uzyskanie stosownego wpisu do KRS.

PRZYKŁAD:

Rubryka 1 - Dane podmiotu	
1.Oznaczenie rodzaju organizacji	FUNDACJA
2.Numer REGON/NIP	REGON: 010168068, NIP: 5213003700
3.Nazwa	FUNDACJA WIELKA ORKIESTRA ŚWIĄTECZNEJ POMOCY
4.Dane o wcześniejszej rejestracji	REJESTR FUNDACJI NR 3457 SĄD REJONOWY DLA M. ST. WARSZAWY XVI WYDZIAŁ GOSPODARCZY-REJESTROWY
5.Czy podmiot posiada status organizacji pożytku publicznego?	TAK

PRZYWILEJE

- Możliwość otrzymywania 1,5% podatku od osób fizycznych;
- Możliwość darmowego informowania o działalności organizacji przez radio i telewizję publiczną;
- Możliwość korzystania z nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego na korzystnych warunkach;
- Zwolnienie w określonym zakresie od m.in: podatku dochodowego od osób prawnych, podatku od czynności cywilnoprawnych oraz opłat sądowych.

OBOWIĄZKI

- Przygotowywanie i upublicznianie sprawozdań rocznych oraz sprawozdań merytorycznych
- Konieczność wyodrębnienia w księgach rachunkowych środków pochodzących z 1,5% podatku od osób fizycznych

Udział organizacji pozarządowych w postępowaniach – jaka jest rola NGO?

Organizacje pozarządowe mogą brać udział się w różnego rodzaju postępowaniach i występować w nich w różnej roli.

POSTĘPOWANIA CYWILNE

Kwestię udziału organizacji pozarządowych w postępowaniu cywilnym reguluje Kodeks postępowania cywilnego, który stanowi, że organizacje pozarządowe mogą w określonych przypadkach wszcząć na rzecz osoby fizycznej postępowanie (złożyć pozew) lub do takiego postępowania przystąpić

Wytoczenie powództwa na rzecz osoby fizycznej lub przystąpienie do toczącego się już postępowania.

W obu przypadkach muszą zaistnieć określone warunki, których spełnienie pozwoli organizacji na udział w takim postępowaniu:

- Postępowanie musi dotyczyć sprawy, która mieści się w określonym przez ustawodawcę katalogu (np. alimenty, ochrona środowiska)
- Przedmiot postępowania musi być zbieżny z zadaniami statutowymi organizacji
- Organizacja musi uzyskać pisemną zgodą osoby fizycznej na złożenie pozwu lub przystąpienie do postępowania.

Pisemna zgoda
osoby fizycznej

Istotną rolą NGO jest także tzw. opinia przyjaciela sądu. Organizacje, które nie uczestniczą w danej sprawie, mogą przedstawiać sądowi swoje opinie i stanowiska wyrażone w uchwale lub oświadczeniu ich upoważnionych organów, przy czym nie są one to dla sądu wiążące.

PRZYKŁAD

Helsińska Fundacja Praw Człowieka złożyła przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka opinię przyjaciela sądu w sprawie Pani A.K. W opinii HFPC wykazuje, że problem przemocy domowej w Polsce ma charakter systemowy. HFPC powołuje się również na badania przeprowadzone wśród adwokatów i radców prawnych dotyczące skuteczności środków prawnych w praktyce.

Źródło: <https://hfhr.pl/aktualnosci/opinia-przyjaciela-sadu-hfpc-w-sprawie-dotyczacej-przemocy-domowej>

POSTĘPOWANIA ADMINISTRACYJNE

Zgodnie z przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego organizacje pozarządowe (społeczne), mogą wystąpić z żądaniem wszczęcia postępowania lub dopuszczenia ich do udziału w postępowaniu dotyczącej innej osoby, jeśli przemawia za tym interes społeczny i jest to zgodne z ich celami statutowymi.

Żądanie wszczęcia postępowania administracyjnego albo dopuszczenia organizacji do udziału w toczącym się już postępowaniu.

Organizacja pozarządowa (społeczna) ma także prawo do udziału w postępowaniu w imieniu lub na rzecz:

- pracownika delegowanego na terytorium Polski lub z terytorium Polski,
- pracodawcy który deleguje pracownika na terytorium Polski lub z terytorium Polski po uprzednim uzyskaniu zgody strony w imieniu i na rzecz której występuje w takim postępowaniu.

Jeżeli organ administracji publicznej nie uzna żądania organizacji pozarządowej (społecznej) i odmówi wszczęcia postępowania lub dopuszczenia jej do udziału w postępowaniu, organizacja społeczna będzie mogła wówczas służyć stosowne zażalenie.

Organ administracji publicznej, może też - z własnej inicjatywy - zawiadomić daną organizację pozarządową (społeczną) o wszczęciu postępowania w sprawie dotyczącej innej osoby, jeżeli uzna, że może ona być zainteresowana udziałem w tym postępowaniu ze względu na swoje cele statutowe i gdy przemawia za tym interes społeczny.

Organizacja pozarządowa (społeczna), która nie uczestniczy w postępowaniu na prawach strony, może - za zgodą organu administracji publicznej - przedstawić temu organowi swój pogląd w sprawie, wyrażony w uchwale lub oświadczeniu jej organu statutowego.

**Zawiadomienie
organizacji społecznej
z inicjatywy organu
administracji publicznej**

POSTĘPOWANIA KARNE

Organizacje pozarządowe według polskiego prawa mogą brać udział także w postępowaniach karnych, przy czym przejawia się to najczęściej poprzez oddelegowanie przez organizację swojego przedstawiciela.

Udział przedstawiciela społecznego w postępowaniu karnym jest możliwy dopiero na etapie postępowania sądowego, a nie poprzedzającego go postępowania przygotowawczego.

Przesłanką pozwalającą na uczestnictwo przedstawiciela społecznego w procesie karnym jest zbieżność przedmiotu postępowania z zadaniami statutowymi organizacji, a dokładniej zapisana w nim możliwość realizacji działań na rzecz ochrony interesu społecznego lub interesu indywidualnego. Kodeks postępowania karnego jako najważniejszy przykład wymienia ochronę wolności i praw człowieka.

Sąd dopuszcza przedstawiciela organizacji społecznej do występowania w sprawie, jeżeli przynajmniej jedna ze stron wyrazi na to zgodę.

Brak zgody choćby jednej ze stron lub późniejsze cofnięcie takiej zgody powoduje konieczność wyłączenia takiego przedstawiciela od udziału w sprawie, że jego udział leży w interesie wymiaru sprawiedliwości.

Przedstawiciel społeczny dopuszczony do udziału w postępowaniu sądowym może uczestniczyć w rozprawie, wypowiadać się i składać oświadczenia na piśmie.

Wymóg uzyskania zgody co najmniej jednej strony na udział przedstawiciela społecznego w postępowaniu

Zgłoszenie beneficjentów rzeczywistych przez NGO – jak i kiedy należy dokonać zgłoszenia?

Jednym z obowiązków, które ciążą na takich organizacjach pozarządowych, jak fundacje i stowarzyszenia wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego jest zgłoszenie beneficjentów rzeczywistych do tzw. Centralnego Rejestru Beneficjentów Rzeczywistych (CRBR).

Ustalenie osób, które winny zostać wpisane jako beneficjenci rzeczywisci stwarza wielokrotnie wiele problemów i wymaga przeanalizowania przede wszystkim statutu takiej organizacji pod kątem uprawnień przyznanych poszczególnym organom.

Beneficjentem rzeczywistym jest m.in. każda osoba fizyczna sprawująca bezpośrednio lub pośrednio kontrolę nad organizacją pozarządową (fundacją lub stowarzyszeniem wpisanym do KRS) poprzez posiadane uprawnienia, które wynikają z okoliczności prawnych lub faktycznych, umożliwiające wywieranie decydującego wpływu na czynności lub działania podejmowane przez taką organizację pozarządową.

Informacje podlegające zgłoszeniu do CRBR obejmują m.in.:

- 1) nazwę organizacji pozarządowej (tj. fundacji lub stowarzyszenia podlegającego wpisowi do KRS);
- 2) siedzibę organizacji pozarządowej,
- 3) numer w Krajowym Rejestrze Sądowym oraz numer NIP, jeżeli został nadany;

4) dane identyfikacyjne beneficjenta rzeczywistego takie, jak:

- a) imię i nazwisko,
- b) każde posiadane obywatelstwo,
- c) państwo zamieszkania,
- d) numer PESEL albo datę urodzenia - w przypadku osób nieposiadających numeru PESEL,
- e) informację o uprawnieniach przysługujących beneficjentowi rzeczywistemu.

Zgłoszenia do CRBR należy dokonać online w terminie 14 dni od dnia wpisania organizacji pozarządowej do Krajowego Rejestru Sądowego. W tym samym terminie należy także dokonać aktualizacji zgłoszonych informacji, jeżeli w ich zakresie zaszły jakieś zmiany.

Brak zgłoszenia lub aktualizacji informacji o beneficjentach rzeczywistych w terminie wskazanym w ustawie lub wskazanie informacji

niezgodnych ze stanem faktycznym zagrożone jest karą pieniężną do wysokości 1 000 000 zł.

**Termin 14 dni
na zgłoszenie
beneficjentów
rzeczywistych
do CRBR**

Likwidacja organizacji – jak ją przeprowadzić?

Mimo że w większości przypadków organizacje pozarządowe są tworzone na czas nieokreślony, czasami zdarzają się sytuacje, w których koniecznym jest zakończenie działalności takiej organizacji. Wówczas pojawia się pytanie, jak przeprowadzić proces likwidacji takiej organizacji i gdzie jest on uregulowany. W pierwszej kolejności należy sięgnąć do samego statutu, w którym kwestia likwidacji powinna być opisana, przy czym jest to obligatoryjne tylko w przypadku stowarzyszeń.

	Likwidacja
Fundacja	<ul style="list-style-type: none"> ● Istnieją dwie przesłanki do zlikwidowania fundacji: <ul style="list-style-type: none"> ▬ osiągnięcie celu fundacji ▬ wyczerpanie środków finansowych i majątku fundacji ● Likwidacja przebiega poprzez sposób określony w statucie, w którym powinno być wskazane: <ul style="list-style-type: none"> ▬ kto (który organ) podejmuje decyzję o likwidacji fundacji ▬ kto (który organ) powołuje likwidatora/ów ▬ kto (który organ) decyduje o przeznaczeniu majątku polikwidacyjnego ● Majątek pozostały po likwidacji jest rozdzielany zgodnie z postanowieniami statutu lub podjętą uchwałą - może trafić np. do innej fundacji, ale nigdy z powrotem do fundatora!

Stowarzyszenie

- Dwa sposoby rozwiązania stowarzyszenia:
 - uchwała członków stowarzyszenia (walnego zebrania) – dobrowolna decyzja o rozwiązaniu stowarzyszenia
 - rozwiązanie stowarzyszenia przez sąd (np. na wniosek organu nadzoru);
- Co do zasady likwidatorami są członkowie zarządu, chyba że statut lub uchwała walnego zebrania członków będzie stanowił inaczej;
- Likwidacja powinna zostać zakończona w ciągu roku od dnia jej otwarcia, w przeciwnym wypadku likwidatorzy muszą przedstawiać przyczyny opóźnienia sądowi;
- Majątek zlikwidowanego stowarzyszenia przeznaczają się na cel określony w statucie lub w uchwale walnego zebrania członków, ewentualnie o przeznaczeniu majątku na określony cel społeczny orzeka sąd.

Otwarcie likwidacji oraz jej zakończenie (wraz z wnioskiem o wykreślenie fundacji z Krajowego Rejestru Sądowego) powinno być zgłoszone do sądu rejestrowego. Ponadto, otwarcie procesu likwidacji powinno być również podane do publicznej wiadomości w sposób przyjęty w danej organizacji lub wynikający z postanowień statutu, aby potencjalni wierzyciele mogli zgłosić swoje roszczenia.

Likwidator (likwidatorzy) powinien sporządzić stosowne sprawozdania finansowe oraz sprawozdanie z procesu likwidacji.

Informacje o autorkach i podziękowania

Stworzenie tego handbooka nie byłoby możliwe bez zespołu Fundacji Girls Future Ready oraz jej założycielki Zofii Kierner. To w ramach programu mentoringowego #HerStory Fundacji udało się połączyć nas - radcę prawnego Justynę Bartnik oraz laureatkę, Annę Lipiec, a także pomóc nam w rozpowszechnianiu informacji o przebiegu naszej wspólnej pracy i jej wyników. Podziękowania chcemy skierować również do Działu Komunikacji i PR Kancelarii Kopec Zaborowski Adwokaci i Radcowie Prawni za przygotowanie oprawy graficznej tej publikacji. To dzięki ich zaangażowaniu handbook przybrał tę niesamowitą, końcową formę. Poniżej zamieszczamy kilka słów o naszych osobach i Fundacji.

Justyna Bartnik – radca prawny, Senior Associate w Dziale Prawa dla Biznesu w Kancelarii Kopec & Zaborowski. Specjalista w zakresie prawa handlowego, gospodarczego oraz postępowań spornych. Posiada ponad dziesięcioletnie doświadczenie w obsłudze małych i średnich podmiotów gospodarczych, w tym przede wszystkim spółek z kapitałem zagranicznym. Uczestniczyła także w procesie tworzenia oraz bieżącej obsługi różnego rodzaju organizacji pozarządowych. Pełni rolę mentorki w jednym z programów rozwojowych Fundacji – programie #HerStory.

Anna Lipiec – uczennica XXXV Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Prusa w Warszawie, tegoroczna maturzystka, zainteresowana polityką międzynarodową oraz zagadnieniami związanymi z prawami człowieka. Działaczka społeczna zaangażowana w funkcjonowanie organizacji pozarządowych. Laureatka programu #HerStory - programu rozwojowego Fundacji Girls Future Ready. W wolnym czasie miłośniczka literatury dyskursu feministycznego XX i XXI wieku.

Fundacja Girls Future Ready - to organizacja non-profit, która wspiera młode dziewczyny z Polski (w wieku 13-24 lat) w rozwoju kluczowych umiejętności, takich jak: pewność siebie, wystąpienia publiczne, przedsiębiorczość, znajomość języka angielskiego i współpraca międzynarodowa. Fundacja działa od 2017 roku i jest prowadzona przez Zofię Kierner, 20-letnią studentkę ze Stanów Zjednoczonych (UC Berkeley, California), wielokrotnie nagradzaną działaczkę społeczną, której osobistą misją jest wspieranie młodych kobiet w ich rozwoju i promowanie ich osiągnięć za granicą. Fundacja prowadzi kilka globalnych programów, między innymi program mentoringowy #HerStory, w czasie którego laureatki, młode dziewczyny pod okiem doświadczonych menterek wykonują realne projekty, zdobywają praktyczne doświadczenie, uczą się promować swoje inicjatywy oraz nabierają pewności siebie.